

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY

w sprawie działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2015 r.

Podczas plenarnego posiedzenia Rady Ochrony Pracy, które odbyło się 7 czerwca 2016 r., Główny Inspektor Pracy Roman Giedroń przedstawił sprawozdanie z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2015 r. W roku sprawozdawczym 2015 inspektorzy pracy przeprowadzili 88,3 tys. kontroli u ponad 71 tys. pracodawców i innych podmiotów gospodarczych. Działania kontrolne ujawniły 86,8 tys. wykroczeń przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową. Większość wykroczeń dotyczyła nieprawidłowości w zakresie przygotowania do pracy, wynagrodzenia za pracę i regulowania innych należności ze stosunku pracy oraz czasu pracy.

Ubiegłoroczne działania kontrolno-nadzorcze Państwowej Inspekcji Pracy doprowadziły m.in. do likwidacji bezpośrednich zagrożeń dla życia i zdrowia ok. 71 tys. pracowników i innych osób świadczących pracę. Około 8,3 tys. osób będących stronami umów cywilnoprawnych oraz 1,9 tys. osób pracujących bez żadnej umowy uzyskało potwierdzenie na piśmie zawartej umowy o pracę. Około 13,4 tys. pracowników różnych branż wykorzystało zaległe urlopy wypoczynkowe. Wyegzekwowano wypłatę wynagrodzenia i innych świadczeń ze stosunku pracy na kwotę 207,5 mln zł dla 106,5 tys. pracowników oraz obowiązek prowadzenia ewidencji czasu pracy wobec ponad 32 tys. osób. Płatnicy zapłacili zaległe składki za ponad 30 tys. pracowników na łączną kwotę 3,9 mln zł. Równoległe z działaniami kontrolno-nadzorczymi PIP prowadziła różnorodna przedsięwzięcia o charakterze informacyjno-prewencyjnym skierowane do 157 tys. odbiorców, w szczególności do pracodawców, pracowników i innych osób świadczących pracę, związków zawodowych i organizacji pracodawców, rolników indywidualnych, uczniów i studentów.

Podsumowując swoje wystąpienie, Główny Inspektor Pracy ocenił, że zarówno skala wykroczeń przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową, jak i wzrastająca liczba skarg pracowniczych dowodzą, że 2015 r. nie przyniósł przełomu w zakresie poprawy stanu prawnej ochrony pracy i bezpieczeństwa pracy.

Rada Ochrony Pracy zgadza się z tą oceną. Dane prezentowane w oficjalnych statystykach i zawarte w przedłożonym sprawozdaniu – jakkolwiek dowodzą ogromu rzetelnej pracy wykonanej przez inspektorów, za co niewątpliwie należą im się słowa uznania – to nie oddają – co zresztą przyznał główny inspektor pracy – rzeczywistej skali nieprawidłowości i zjawisk patologicznych. Nie znamy dokładnie rozmiaru nielegalnego zatrudnienia, bo ono ze swej istoty wymyka się wszelkiej statystyce. Nie wiemy jaka jest rzeczywista liczba wypadków przy pracy, zwłaszcza śmiertelnych, gdyż coraz częściej ulegają im osoby zatrudnione na innej podstawie niż umowa o pracę tj. samozatrudniające się czy świadczące pracę na umowę o dzieło, a te nie są odnotowywane w statystykach. Ponadto statystyki ZUS, GUS i PIP różnią się w zakresie metodologii i wyników co do liczby wypadków śmiertelnych. Dlatego też należy podchodzić do oficjalnych statystyk z rezerwą, bez nadmiernego optymizmu. „To może być zaledwie wierzchołek góry lodowej” – jak stwierdził Główny Inspektor Pracy. I trudno nie przyznać mu racji.

Radę również niepokoi fakt, iż zastępowanie umów o pracę umowami cywilnoprawnymi lub zawieranie ich w warunkach charakterystycznych dla stosunku pracy, co stanowi naruszenie art. 22 §1 Kodeksu pracy, jest często „legalizowane” przez sądy poprzez zastosowanie kryterium woli stron. Tymczasem wola stron – co stwierdzają specjaliści z zakresu prawa pracy – należy do innego porządku prawnego. To kryterium nie ma zastosowania w obszarze stosunków pracy. Rada oczekuje stanowiska ministra sprawiedliwości w tej sprawie.

Rada uważa, że poprawa stanu praworządności w stosunkach pracy i skuteczne wyeliminowanie zjawisk patologicznych wymaga wprowadzenia zmian ustawowych. Pewne działania w tym zakresie zostały już podjęte przez parlament. Należy z satysfakcją przyjąć uchwaloną przez Sejm nowelizację art. 29 §2 Kodeksu pracy, która wprowadziła obowiązek zawarcia umowy o pracę na piśmie przed dopuszczeniem pracownika do pracy. W ten sposób zlikwidowano tzw. syndrom pierwszego dnia, który powodował wiele patologii.

Na podstawie analizy "Sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2015 r." oraz dyskusji podczas plenarnego posiedzenia ROP stwierdza, że należy rozważyć możliwość:

1. Wprowadzenia obowiązku zgłaszania do PIP wszystkich śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych wypadków przy pracy niezależnie od postawy jej świadczenia.
2. Ujednolicenia systemu zbierania informacji o wypadkach przez GUS, ZUS i PIP.
3. Udoskonalenia i uproszczenia systemu postępowania powypadkowego w zakresie ustalania przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy.
4. Objęcia większą ochroną osoby świadczące pracę na podstawie umów cywilnoprawnych.
5. Przyznania inspektorom pracy prawo wydawania nakazów przekształcenia umów cywilnoprawnych w umowy o pracę (z możliwością odwołania się od tej decyzji do sądu), co może ograniczyć zjawisko wzrostu bezprawnego zastępowania umów o prace umowami cywilnoprawnymi.

6. Uchwalenia ustawy o zwalczaniu nielegalnego zatrudnienia ewentualnie opracowania krajowego programu przeciwdziałania nielegalnemu zatrudnieniu. Taki program mógłby zostać opracowany przez partnerów społecznych lub Radę Dialogu Społecznego. Rada Ochrony Pracy deklaruje gotowość uczestnictwa w tego rodzaju przedsięwzięciu. Nielegalne zatrudnienie jest bowiem zmurą nie tylko pracobiorców, ale także przedsiębiorców i pracodawców. Narusza podstawowe zasady gospodarki wolnorynkowej.
7. Doskonalenia kompleksowego przeglądu obowiązującego prawa pracy pod kątem eliminacji niespójnych i archaicznych przepisów powodujących trudności interpretacyjne. Np. kwestia zasad i trybu uzyskiwania kwalifikacji obsługi wózków jezdniowych regulowana jest przez trzy rozporządzenia ministra gospodarki. Należy ujednoczyć przepisy w tym zakresie.
8. Zmieniaenia ustawy Prawo zamówień publicznych tak, aby przy wyborze oferty nie decydowało kryterium najniższej ceny, lecz podstawy wykonywania pracy przez pracowników oferenta.
9. Zniesienia obowiązku powiadamiania przez inspektorów pracy o zamiarze przeprowadzenia kontroli
10. Zniesienia obowiązku przedstawiania upoważnienia do prowadzenia kontroli, do tego celu winna wystarczać legitymacja służbowa inspektora pracy.

Rada Ochrony Pracy pozytywnie ocenia działalność kontrolno-nadzorczą oraz prewencyjną Państwowej Inspekcji Pracy w 2015 r. Działania PIP w roku sprawozdawczym były prowadzone zgodnie z przyjętym wcześniej programem, który uzyskał akceptację Rady Ochrony Pracy oraz sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej. Mimo, że 2015 r. nie przyniósł zasadniczej poprawy stanu przestrzegania praworządności w stosunkach pracy, to gdyby nie determinacja i konsekwencja inspektorów pracy w egzekwowaniu przepisów bhp, liczba patologii i tragedii doświadczanych w środowisku pracy byłaby znacznie większa. Rada Ochrony Pracy docenia poświęcenie i zaangażowanie inspektorów. Słowa podziękowania kieruje również do byłego i obecnego kierownictwa Państwowej Inspekcji Pracy za sprawny nadzór i zarządzanie urzędem, co z pewnością przelożyło się na sprawną realizację zadań.

PRZEWODNICĄCY
Rady Ochrony Pracy

/-/ Poseł Janusz Śniadek

Warszawa, 4 lipca 2016 r.